

Bir Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Merhamet Düzeylerinin İncelenmesi

The investigation of compassion level of nursing students in a health college

Nurhan Çingöl¹, Ebru Çelebi², Seher Zengin², Mehmet Karakaş²

¹Yard. Doç.Dr., ²Öğr. Gör., Abant İzzet Baysal Üniversitesi Bolu Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, Bolu, Türkiye

ÖZET

Amaç: Çalışmanın amacı, bir sağlık yüksekokulu hemşirelik bölümü öğrencilerinin merhamet düzeyleri ve merhamet düzeylerini etkileyen faktörleri belirlemektir. **Yöntem:** Tanımlayıcı nitelikteki çalışma, bir sağlık yüksekokulunun hemşirelik bölümünde yürütülmüştür. Veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda oluşturulan, "Tanıtıcı Bilgi Formu" ve Pommier (2010) tarafından geliştirilen "Merhamet Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizleri bir istatistik paket programında frekans, Mann-Whitney U Testi, Kruskal-Wallis H Testi, Bonferroni Düzeltmesi, Spearman Korelasyon testleri kullanılarak yapılmıştır. **Bulgular:** Araştırmanın örneklemini 494 öğrenci oluşturmuştur. Öğrencilerin %83.6'sının kadın ve %26.7'sinin 4.sınıf öğrencisi olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin merhamet ölçeği puan ortalaması 4.19 ± 0.44 olarak tespit edilmiştir. Ölçekten alınan puanlara bakıldığında; cinsiyete göre umursamazlık, bağlantısızlık, bilinçli farkındalık, ilişki kesme alt boyutları ve ölçek genel puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Ayrıca sınıflara göre bilinçli farkındalık alt boyutu ve öğrencilerin gelir durumlarına göre paylaşımların bilincinde olma alt boyutu açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. **Sonuç:** Öğrencilerin merhamet düzeylerinin cinsiyet, sınıf ve gelir durumu değişkenleri açısından farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda, ölçekten alınabilecek en yüksek puanın 5 olması göz önünde bulundurulduğunda öğrencilerin merhamet düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın daha geniş örneklem gruplarında yapılması önerilebilir.

Anahtar Sözcükler: Merhamet, Hemşirelik Bakımı, Hemşirelik Öğrencisi

(*Klinik Psikiyatri* 2018;21:61-67)

DOI: 10.5505/kpd.2018.65487

SUMMARY

Object: The aim of this study is to determine the level of compassion and the factors that affect the level of compassion of nursing students in a health college. **Methods:** The descriptive study has been conducted in a nursing department of a health college. "Introductory Information Form" by the researchers in accordance with the literature and developed by Pommier (2010) "Compassion Scale" has been used as the data collection tool. Analyzes of the data were conducted by using frequency, Mann-Whitney U Test, Kruskal-Wallis H Test, Bonferroni Correlation, Spearman correlation tests in a statistical package program. **Results:** The sample of the research has been consisted of 494 students. It has been determined that 83.6% of the students were female and 26.7% of them were 4th grade students. The mean score of the students' compassion scale was determined as 4.19 ± 0.44 . Considering the scores received from the scale; statistically significant difference has been determined in terms of negligence according to the sex, indifference, separation, mindfulness, disengagement subscales and scale overall score. In addition, statistically significant difference has been determined in terms of mindfulness sub-dimension according to the classes. There was a statistically significant difference in the sub-scale of common humanity according to the income status of the students. **Discussion:** It has been determined that the levels of compassion of the students differ in terms of gender, class and income status. Considering the highest score that can be received from the scale to be 5 in the direction of the findings obtained from the research, it is seen that the levels of compassion of the students are high. This study may be suggested to be performed in larger sample groups.

Key Words: Compassion, Nursing Care, Nursing Student

GİRİŞ

Hemşirelik, bilim ve sanatı kapsayan bir dizi özel bilgi ve beceri gerektiren karmaşık bir disiplindir. Bu nedenle hemşirelik uygulamaları en güncel bilgi ve uygulama standartlarının hasta bakımına yönelik anlayışlı ve merhametli bir yaklaşımla harmanlanmasını gerektirir (1). Genel Tıp Konseyi (The General Medical Council) ve Hemşirelik Ebelik Konseyi (Nursing Midwifery Council /NMC) sağlık profesyonellerinin bilgi ve becerilerinin yanı sıra merhamete de sahip olmaları gerektiğini belirtmektedir (2,3). NMC öğrencilerin profesyonel meslek hayatına geçmeden önce elde etmesi gereken temel bir beceri ve mesleki değer olarak, "insan haklarına ve onuruna saygı duyan ve bunları koruyan, güvenilir, merhametli, birey merkezli, kanıta dayalı hemşireliği" tanımlamaktadır (2).

Sağlık bakımında temel bir değer olan merhamet başkalarının acısını veya talihsizliğini anlama ve hafifletme arzusu olarak tanımlanmaktadır (2,3). Merhamet, acılara karşı empatik bir tepkidir. Belirli ahlaki eylemlerle acılara çözüm bulmaya yönelik, insanların refahını gözetken rasyonel bir sürecin sonucudur. Bu nedenle, merhamet başkalarının acısını anlamak için gösterilen duyarlılığa, mevcut duruma bir çözüm bulmak için yardım etmeye ve acı çeken kişinin refahını arttırmaya istekli olmayı içermektedir (2,4,5).

Acı merhametin ortaya çıkmasında tetikleyici olarak düşünülmektedir. Ölüm, fiziksel yaralanma ve rahatsızlıklar, yaşlılık, hastalıklar, gıda yetersizliği, tekrarlanan felaketler ve yalnızlık, insanların acı çekmesine neden olan çeşitli durumlardır. Tıp alanında gerçekleşen ileri düzeydeki gelişmeler sağlık sorunlarının çözümüne ilişkin beklentileri arttırmış olsa da, birçok sorunun neden olduğu acıların çözümü yoktur. Engellilik, kronik hastalıklar, sevdiklerini kaybetme ve benzeri durumların hepsi sağlık uzmanları tarafından ortadan kaldırılamayan acı türlerindedir. Sağlık profesyonelleri, özellikle de hemşireler bu tür acılara yaptıkları işin doğası gereği sıklıkla şahit olmaktadır (6). Merhamet, kişilere birey olarak saygı duyulmasını ve değer verilmesini, sağlık bakımı aldıkları süreçlerdeki insani tecrübelerini anlamayı ve bunları göz önünde bulundurarak tepki vermeyi gerek-

tirir. Bu yönleriyle merhamet sağlık profesyonellerinin günlük işlerinde görevi durumundadır (2,4).

Hemşirelerin en ayrıcalıklı rolü olan bakım, teknik bilgi ve becerilere sahip olmanın yanı sıra bakım verilen bireylere karşı merhametli olmayı da gerektirir. Çünkü hemşireler bakım verdikleri kişilerin en savunmasız anlarına ve özel durumlarına tanık olurlar (3). Hümanistik bir yaklaşım ve merhamet mükemmel hemşirelik bakımının temeli olarak kabul edilmektedir (2). Evrensel olarak, hastalar bakım ile merhameti eşit tutarlar. Bakım veren hemşire sıcak ve empatik, merhametli ve ilgili olarak tanımlanır. Hemşireler empatik bir yaklaşım için hastanın ağrısı ve rahatsızlığının farkına varmalı ya da kendisini onun ayakta kalmasıyla yürüdüğünü farz ederek hasta ile özdeşleşebilmektedir. Hemşireler hastaların sevinçlerini, üzüntülerini, acısını ve başarılarını paylaşır. Hemşirelerin bu paylaşımları etkin yönetebilmesi için merhametli, cesaretli ve açık olmaları gerekir (7).

Sağlık hizmetlerinin tümünde hasta bakımını merhametli bir şekilde sağlama olanağının sunulması, çalışan tüm hemşirelerin beklentilerinden biridir. Güven, onur, saygı, etkili iletişim becerileri, hastalar ve aileleri ile iş birliği sağlama, merhamet kavramıyla iç içe olan kavramlardır. Bu kavramlar merhamet, iletişim ve yüksek kaliteli bakımın sağlanması için gerekli olan unsurlardır. Bu nedenle hemşireler bakım için yeterli bilgi, teknik beceri, tutum ve kişiler arası ilişkiler geliştirmeli, ayrıca merhametli bakım verme özelliklerine sahip olmalıdırlar (3). Kaliteli bakım sağlamak için hemşirelik öğrencileri, danışan ve hastalar ile etkili ilişkiler kurmanın yanı sıra, bu süreçte karşılaşılabilecekleri zorlukları başarıyla yönetmek için gerekli becerilerle donatılmalıdırlar (8). Sağlık bakımının sunumunda merhametin bu denli önemli olması nedeniyle, bu çalışma hemşirelik bölümü öğrencilerinin merhamet düzeylerinin ve merhamet düzeylerini etkileyen faktörlerin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

YÖNTEM

Tanımlayıcı nitelikteki bu çalışma, bir sağlık yüksek okulunun hemşirelik bölümünde Mart-Haziran 2017 tarihleri arasında yürütülmüştür.

Araştırmanın evrenini 2016-2017 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde kayıtlı olan 712 hemşirelik öğrencisi oluşturmuştur. Örneklem seçimine gidilmemiş olup, çalışmaya katılmayı kabul eden ve veri toplama formlarını eksiksiz dolduran 494 öğrenci örnekleme oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama süreci gerekli etik kurul izni ve kurum onayı alındıktan sonra başlatılmıştır. Veriler "Tanıtıcı Bilgi Formu" ve "Merhamet Ölçeği" ile toplanılmıştır.

Tanıtıcı Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda (8,9,10) oluşturulan bu form, yaş, cinsiyet gibi sosyo-demografik özellikleri içeren toplam 9 sorudan oluşmaktadır.

Merhamet Ölçeği: Pommier (2010) tarafından geliştirilen, Akdeniz ve Deniz (2016) tarafından Türkçe geçerlik ve güvenilirliği yapılan "Merhamet Ölçeği" 24 maddeden oluşmakta olup, 5'li likert (1=Hiçbir Zaman, 2=Nadiren, 3=Ara Sıra, 4=Sık Sık, 5= Her Zaman) tipindedir. Ölçek sevecenlik (6,8,16,24), umursamazlık (2,12,14,18), paylaşımların bilincinde olma (11,15,17,20), bağlantısızlık (3,5,10,22), bilinçli farkındalık (4,9,13,21) ve ilişki kesme (1,7,19,23) olmak üzere altı alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin umursamazlık, bağlantısızlık ve ilişki kesme alt boyutları ters çevrilerek hesaplanır. Bu hesap sonrasında toplam puan ortalaması alınır (9,10). Ölçekten alınan toplam puan arttıkça merhamet düzeyi de artmaktadır. Akdeniz ve Deniz'in (2016) çalışmasında ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0.85 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach Alpha değerinin 0.87 olduğu tespit edilmiştir.

Verilerin Değerlendirilmesi: Verilerin analizleri SPSS (IBM SPSS Statistics 20) paket program kullanılarak yapılmıştır. Bulguların yorumlanmasında frekans tabloları ve tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır. Normal dağılıma uygun olmayan ölçüm değerleri için parametrik olmayan yöntemlerden faydalanılmıştır. Parametrik olmayan yöntemlere uygun şekilde, iki bağımsız grubun ölçüm değerleri ile karşılaştırılmasında "Mann-Whitney U Testi" (Z tablo değeri), bağımsız üç veya daha fazla grubun ölçüm değerleri ile karşılaştırılmasında "Kruskal-Wallis H Testi" (χ^2 tablo değeri) yöntemi ve bunlara ait ikili karşılaştırmalar için "Bonferroni

Düzeltilmesi" kullanılmıştır. Ölçüm değerlerinin birbirleriyle ilişkisinin incelenmesinde Spearman korelasyon katsayısı kullanılmıştır.

BULGULAR

Çalışma bulgularına göre öğrencilerin %83.6'sının kadın, %59.9'unun 20 yaş ve altında olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin %50.0'sinin Anadolu Lisesi mezunu ve %61.7'sinin üniversiteye yerleştirilme tercihlerinde birinci sırada hemşirelik bölümünün olduğu saptanmıştır. Ayrıca öğrencilerin %26.7'sinin dördüncü sınıf öğrencisi olduğu, %38.5'inin 3 kardeş olduğu ve %54.3'ünün ailesinin bir il merkezinde yaşadığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin %91.5'inin gelir düzeyinin orta seviyede olduğu, %61.3'ünün yurttan kaldığı, %23.1'inin ise arkadaşlarıyla evde kaldığı saptanmıştır (Tablo 1). Öğrencilerin merhamet ölçeği puanları incelendiğinde, puan ortalamasının 4.19 ± 0.44 , medyan değerinin 4.3 olduğu, en düşük alınan puanın 2.3 ve en yüksek alınan puanın 5.0 olduğu tespit edilmiştir (Tablo 2).

Ölçeğin alt boyutlarının puan ortalamasına bakıldığında sevecenlik alt boyutunun 4.26 ± 0.61 , umursamazlık alt boyutunun 1.79 ± 0.64 , paylaşımların bilincinde olma alt boyutunun 4.13 ± 0.65 , bağlantısızlık alt boyutunun 1.84 ± 0.59 , bilinçli farkındalık alt boyutunun 4.08 ± 0.57 ve ilişki kesme alt boyutunun 1.71 ± 0.62 olduğu saptanmıştır.

Ölçekten alınan puanların sosyo-demografik dağılımına bakıldığında, cinsiyet değişkeni, devam edilen sınıf ve gelir düzeyi özelliklerine göre merhamet puanı ve alt boyutlara ilişkin puanlar arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir ($p < 0.05$). Cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında kadınların umursamazlık, bağlantısızlık ve ilişki kesme alt boyut puanları erkeklerden daha düşük, bilinçli farkındalık puanlarının daha yüksek olduğu ve aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($p < 0.05$). Sevecenlik ve paylaşımların bilincinde olma alt boyutları açısından cinsiyetler arasında anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir ($p > 0.05$). Cinsiyet değişkenine göre kadınların merhamet ölçeği medyan puanının (4.3), erkeklerin puanından (4.0) yüksek olduğu ve farkın ileri düzeyde anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($Z = -$

3.933, $p=0.000$) (Tablo 3) .

Sınıflara göre bilinçli farkındalık alt boyutu açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($\chi^2=9.246$; $p=0.026$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan Bonferroni düzeltmeli ikili karşılaştırmalar sonucu ikinci sınıflar ile dördüncü sınıflar arasında anlamlı fark olduğu, ikinci sınıfların bilinçli farkındalık alt boyutu puanının, dördüncü sınıflardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur (Tablo 3).

Gelir durumlarına göre paylaşımların bilincinde olma alt boyutu açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($\chi^2=7.187$; $p=0.028$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını saptamak için yapılan Bonferroni düzeltmeli ikili karşılaştırmalar sonucu gelir durumu yüksek olanlar ile gelir durumu orta ve düşük olanlar arasında anlamlı farklılık belirlenmiştir. Gelir durumu yüksek olanların paylaşımların bilincinde olma alt boyut puanı, gelir durumu orta ve düşük olanlardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha düşüktür (Tablo 3).

Tablo 1. Öğrencilere Ait Özelliklerin Dağılımı

Değişken (n=494)	n	%
Yaş [$X \pm S.S.$ > 20,15±1,60]		
20 Yaş ve Altı	296	59,9
21 Yaş ve Üzeri	198	40,1
Cinsiyet		
Erkek	81	16,4
Kadın	413	83,6
Mezun Olunan Lise		
Düz Lise	115	23,3
Anadolu Lisesi	247	50,0
Fen Lisesi	5	1,0
Sağlık Meslek Lisesi	91	18,4
Diğer	36	7,3
Sınıf		
1.Sınıf	131	26,5
2.Sınıf	109	22,1
3.Sınıf	122	24,7
4.Sınıf	132	26,7
Okunan Bölüm Tercih Sırası		
İlk Tercih	305	61,7
2-3. Tercih	80	16,2
4-5. Tercih	38	7,7
6 ve Üzeri Tercih	71	14,4
Ailenin Yaşadığı Yer		
Köy	67	13,6
Kasaba	15	3,0
İlçe	144	29,1
İl	268	54,3
Gelir Durumu		
Düşük	29	5,9
Orta	452	91,5
Yüksek	13	2,6
Kardeş Sayısı $X \pm S.S.$ > 3,31±1,75		
1 Kardeş	10	2,0
2 Kardeş	157	31,8
3 Kardeş	190	38,5
4 ve Daha Fazla Kardeş	137	27,7
Kalınan Yer		
Yurt	303	61,3
Aileyle	69	14,0
Arkadaşlarla Evde	114	23,1
Yalnız Başına Evde	8	1,6

Tablo 2. Öğrencilerin Merhamet Ölçeği ve Alt Boyutlarına Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Değişkenler	Mean	S.D.	Median	Min.	Max.
Sevecenlik	4.26	0.61	4.3	1.0	5.0
Umursamazlık*	1.79	0.64	1.8	1.0	5.0
Paylaşımların Bilincinde Olmak	4.13	0.65	4.3	1.0	5.0
Bağılantısızlık*	1.84	0.59	1.8	1.0	5.0
Bilinçli Farkındalık	4.08	0.57	4.3	1.0	5.0
İlişki Kesme*	1.71	0.62	1.5	1.0	5.0
Merhamet Ölçeği	4.19	0.44	4.3	2.3	5.0

*Toplam puan ortalaması hesaplanırken ters puanlanmıştır.

Ölçeğin alt boyutları ve genel toplam puanı ile öğrencilerin yaş, mezun olunan lise, hemşirelik bölümünü tercih etme sırası, ailenin yaşadığı yer, kardeş sayısı ve eğitim süresince kalınan yer değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p>0.05$).

TARTIŞMA

Bu çalışmada hemşirelik bölümü öğrencilerinin merhamet düzeyleri ve merhamet düzeylerini etkileyen faktörler incelenmiştir. Öğrencilerin merhamet ölçeği puan ortalamasının 4.19 ± 0.44 olduğu

belirlenmiştir. Ölçekten alınan puan arttıkça merhamet düzeyi de yükselmektedir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puanın 5 olduğu göz önüne alındığında öğrencilerin merhamet düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir. Bray ve arkadaşlarının (2014) yapmış oldukları çalışmada mesleki değerlerin içerisinde yer alan merhametin, hemşirelik eğitiminin temelini oluşturması açısından önemli olduğu vurgulanmaktadır (2). Jack ve Tetley (2016) hemşirelik öğrencilerinin merhameti nasıl anlayıp deneyimlediklerini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada merhametin öğrenciler tarafından birçok açıdan tanımlandığı ve deneyimlendiğini belirlemişlerdir. Özellikle şiir gibi yaratıcı çalışmaların,

Tablo 3. Öğrencilere Ait Özelliklerin Merhamet Ölçeği ve Alt Boyutlarıyla Karşılaştırılması

Değişken (n=494)	n	Sevecenlik	Umursamazlık	Paylaşımların Bilincinde Olmak	Bağılantısızlık	Bilinçli Farkındalık	İlişki Kesme	Genel Puan
		Medyan [Min-Max]	Medyan [Min-Max]	Medyan [Min-Max]	Medyan [Min-Max]	Medyan [Min-Max]	Medyan [Min-Max]	Medyan [Min-Max]
Cinsiyet								
Erkek	81	4.3 [1.5-5.0]	2.0 [1.0-4.0]	4.0 [1.5-5.0]	2.0 [1.0-4.0]	4.0 [1.5-5.0]	2.0 [1.0-3.8]	4.0 [2.3-4.9]
Kadın	413	4.3 [1.0-5.0]	1.8 [1.0-5.0]	4.3 [1.8-5.0]	1.8 [1.0-5.0]	4.3 [2.0-5.0]	1.5 [1.0-5.0]	4.3 [2.7-5.0]
İst. Analiz		Z=-1.481	Z=-4.174	Z=-1.197	Z=-4.439	Z=-2.490	Z=-2.653	Z=-3.933
Olasılık		p=0.139	p=0.000	p=0.231	p=0.000	p=0.013	p=0.008	p=0.000
Sınıf								
1.Sınıf ⁽¹⁾	131	4.3 [2.3-5.0]	1.8 [1.0-4.0]	4.3 [2.3-5.0]	1.8 [1.0-3.8]	4.3 [2.3-5.0]	1.5 [1.0-4.3]	4.3 [3.0-5.0]
2.Sınıf ⁽²⁾	109	4.5 [2.5-5.0]	1.5 [1.0-3.5]	4.3 [2.0-5.0]	1.8 [1.0-3.8]	4.5 [2.3-5.0]	1.5 [1.0-3.3]	4.3 [2.8-5.0]
3.Sınıf ⁽³⁾	122	4.3 [1.0-5.0]	1.8 [1.0-5.0]	4.3 [2.0-5.0]	1.8 [1.0-5.0]	4.0 [2.0-5.0]	1.5 [1.0-5.0]	4.3 [3.0-5.0]
4.Sınıf ⁽⁴⁾	132	4.3 [1.5-5.0]	1.8 [1.0-3.5]	4.0 [1.5-5.0]	1.8 [1.0-4.0]	4.0 [1.5-5.0]	1.8 [1.0-4.3]	4.2 [2.3-4.9]
İst. Analiz*		$\chi^2=5.541$	$\chi^2=3.938$	$\chi^2=4.461$	$\chi^2=2.472$	$\chi^2=9.246$	$\chi^2=3.040$	$\chi^2=7.013$
Olasılık		p=0.136	p=0.268	p=0.216	p=0.480	p=0.026	p=0.385	p=0.071
Fark		-	-	-	-	2-4	-	-
Gelir								
Durumu								
Düşük ⁽¹⁾	29	4.5 [2.5-5.0]	1.8 [1.0-5.0]	4.5 [2.5-5.0]	2.0 [1.0-5.0]	4.0 [2.5-5.0]	1.5 [1.0-5.0]	4.3 [3.0-4.8]
Orta ⁽²⁾	452	4.3 [1.5-5.0]	1.8 [1.0-4.5]	4.3 [1.5-5.0]	1.8 [1.0-4.0]	4.3 [1.5-5.0]	1.5 [1.0-4.3]	4.3 [2.3-5.0]
Yüksek ⁽³⁾	13	4.3 [1.0-5.0]	2.0 [1.0-3.5]	3.8 [1.8-5.0]	2.0 [1.0-4.0]	4.0 [2.0-5.0]	1.5 [1.0-3.0]	4.0 [2.8-4.9]
İst. Analiz*		$\chi^2=2.897$	$\chi^2=0.912$	$\chi^2=7.187$	$\chi^2=0.776$	$\chi^2=0.093$	$\chi^2=0.283$	$\chi^2=1.932$
Olasılık		p=0.235	p=0.634	p=0.028	p=0.678	p=0.955	p=0.868	p=0.381
Fark		-	-	[1,2-3]	-	-	-	-

*Normal dağılıma sahip olmayan 2 bağımsız grubun puanlarla karşılaştırılmasında "Mann -Whitney U" test (Z-tablo değeri) istatistikleri; 3 veya daha fazla grubun karşılaştırılmasında "Kruskal -Wallis H" test (χ^2 -tablo değeri) istatistikleri kullanılmıştır ve medyan min -max şeklinde gösterilmiştir.

öğrencilerin bireysel ve profesyonel merhamet duygusunu ifade etmelerini kolaylaştırdığını ve eğitimcilerin, öğrencilerin merhamet duygusunu nasıl deneyimlediklerinin farkına varmaları durumunda, hemşirelik bakımını sunarken merhametli olmaları konusunda daha fazla destek sağlayabileceklerini ifade etmişlerdir (11). Shih ve arkadaşlarının (2012) çalışmasında da tıp öğrencilerine verilen merhamet odaklı eğitim sonucunda, öğrencilerin merhametli bakım algılarının yükseldiği bulunmuştur (12).

Ölçek alt boyutları ve genel puanı ile öğrencilerin yaş, mezun olunan lise, hemşirelik bölümünü tercih sırası, ailenin yaşadığı yer, kardeş sayısı ve eğitim süresince kalınan yer değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p>0.05$). İsgör'ün (2017a) üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada, çalışmamıza benzer olarak öğrencilerin merhamet düzeylerinin ailenin yaşadığı yer değişkenine göre değişmediği saptanmıştır. Bu durumun çalışmaya katılan öğrencilerin yaşlarının birbirine yakın olmasından ve alınan eğitimin birbirine benzer olması gibi durumlardan kaynaklandığı söylenebilir (13).

Çalışmada cinsiyet değişkenine göre kadınların merhamet düzeyleri erkelerinkinden anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Tatum'un (2012) üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada da kadınların merhamet ölçeği genel puan ortalamalarının erkeklere oranla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (14). Çeşitli çalışmalarda da kadınların merhamet düzeylerinin daha yüksek olmasının beklendiği belirtilmiştir (15,16). Çalışmamızdaki bu sonucun kadınların doğası diyebileceğimiz onların daha hassas, sevecen ve anaç olmalarının yanı sıra bu durumu yaşamın her boyutuna entegre etmelerinden kaynaklandığı düşünülebilir.

Sınıflara göre merhamet ölçeği bilinçli farkındalık alt boyutu açısından ikinci sınıfların bilinçli farkındalık alt boyut puanının dördüncü sınıflardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu farkın ikinci sınıftaki öğrencilerin kişilik özellikleri ile alakalı olabileceği düşünülebilir.

Araştırmadan elde edilen diğer bir bulgu da öğrencilerin gelir durumlarına göre merhamet ölçeği paylaşımların bilincinde olma alt boyutu açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğunun saptanmasıdır. Anlamlı farkın hangi gruptan kaynaklandığının tespiti için yapılan karşılaştırmalarda gelir durumu yüksek olanlar ile gelir durumu orta ve düşük arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Gelir durumu yüksek olanların, gelir durumu orta ve düşük olanlara göre paylaşımların bilincinde olma alt boyutu açısından merhamet düzeylerinin düşük olduğu belirlenmiştir. İsgör'ün (2017b) üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada, çalışmamızın aksine öğrencilerin merhamet düzeylerinin ailelerinin gelir düzeyiyle ilişkili olmadığı tespit edilmiştir (17). Çalışmamızdaki bu durum orta ve düşük gelirli öğrencilerin yaşamış oldukları mutluluk veya sıkıntılı deneyimleri ile ilgili empati kurarak başkalarına yardım etme konusunda daha istekli olmalarından kaynaklı olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda, öğrencilerin merhamet düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir. Öğrencilerin merhamet düzeylerinin yaş, mezun olunan lise, okunan bölüm tercih sırası, ailenin yaşadığı yer, kardeş sayısı ve kalınan yer değişkenlerinden etkilenmediği, cinsiyet, sınıf ve gelir durumu değişkenlerinden ise etkilendiği saptanmıştır. Bu çalışmanın daha geniş örneklem gruplarıyla yapılması önerilir.

Yazışma adresi: Yard. Doç. Dr. Nurhan Çingöl, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Bolu Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, Bolu ebruarabaci@ibu.edu.tr

---

KAYNAKLAR

1. Perry AG, Fundamentals of Nursing: Nursing Today. Edited by Potter PA, Perry AG, Stockert PA, Hall AM. 8th ed. St.Louis Missouri, Elsevier Mosby, 2013, pp. 1-13.
2. Bray L, O'Brien MR, Kirton J, Zubairu K, Christiansen A. The role of professional education in developing compassionate practitioners: A mixed methods study exploring the perceptions of health professionals and pre-registration students. *Nurse Education Today* 2014; 34:480-486. doi: 10.1016/j.nedt.2013.06.017
3. Bloomfield J, Pegram A. Care, compassion and communication. *Nursing Standard* 2015; 29(25):45-50. doi:10.7748/ns.29.25.45.e7653
4. Perez-Bret E, Altisent R, Rocafort J. Definition of compassion in healthcare: A systematic literature review. *International Journal of Palliative Nursing* 2016; 22:599-606. doi:10.12968/ijpn.2016.22.12.599
5. Polat FN, Erdem R. Merhamet yorgunluğu düzeyinin çalışma yaşam kalitesi ile ilişkisi: Sağlık profesyonelleri örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2017; 26(1): 291-312.
6. Cingel M. Compassion and professional care: exploring the domain. *Nursing Philosophy* 2009; 10:124-136. doi: 10.1111/j.1466-769X.2009.00397.x
7. Berman A, Snyder SJ, Frandsen G. Kozier and Erb's Fundamentals of Nursing Concept, Process, and Practice. 10th ed. Edinburgh, Pearson Education Limited, 2016, pp. 425-429.
8. Adam D, Taylor R. Compassionate care: Empowering students through nurse education. *Nurse Education Today* 2014;34:1242-1245. doi: 10.1016/j.nedt.2013.07.011
9. Pommier AN. The Compassion Scale. The Graduate School of The University of Texas at Austin, Doctoral Thesis. 2010.
10. Akdeniz S, Deniz ME. Merhamet ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being* 2016; 4(1):50-61.
11. Jack K, Tetley J. Using poems to explore the meaning of compassion to undergraduate nursing students. *International Practice Development Journal* 2016; 6(1)[4]:1-13. doi: 10.19043/ipdj.61.004
12. Shih CY, Hu WY, Lee LT, Yao CA, Chen CY, Chiu TY. Effect of a compassion-focused training program in palliative care education for medical students. *American Journal of Hospice & Palliative Medicine* 2017; 30(2):114-120. doi: 10.1177/1049909112445463
13. İşgör İY. Üniversite öğrencilerinde bağlanma stilleri ve akademik başarının merhamet üzerindeki yordayıcı etkisi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2017a; 19(1):82-99. doi:10.17556/erziefd.299182
14. Tatum KJ. Adherence to Gender Roles as a Predictor of Compassion and Self-Compassion in Women and Men. Baylor University, Doctoral dissertation. 2012.
15. Chakrabarti B, Baron-Cohen S. Empathizing: neurocognitive developmental mechanisms and individual differences. *Progress in Brain Research* 2006; 156:403-417. doi:10.1016/S0079-6123(06)56022-4
16. Salazar LR. The relationship between compassion, interpersonal communication apprehension, narcissism and verbal aggressiveness. *The Journal of Happiness & Well-Being* 2016; 4(1):1-14.
17. İşgör İY. Merhametin öznel iyi oluş üzerindeki yordayıcı etkisinin incelenmesi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences* 2017b; 16(2):425-436. doi: 10.21547/jss.290441